

Проаналізувавши прислів'я, до складу яких входить зоонім *собака*, можемо виокремити й інші символні ознаки, що слугують підґрунтям метафоричної взаємодії з людиною: улесливість: *Бійся не того собаки, що бреше, а того, що ластиться* [П-89, с. 188]; підступність: *Мовчазлива собака спідтишка кусає* [П-89, с. 191]; влізливість: *Позволь собаці лапу на стіл покласти, то він цілий втерebиться* [П-89, с. 194].

Метафорична симіляція інших назв домашніх тварин із суперконцептом ЛЮДИНА відбувається на ґрунті таких ознак:

працьовитість: *віл*, напр.: *Котрий віл тягне, того ще й б'ють; Як віл у ярмі, коли не випряжеш, то не випряжеться* [П-89, с. 155];

покірність: *теля*, пор.: *Ласкаве телятко дві матки ссе; Ласкаве теля дві корови ссе, а буйне – жодної* [П-89, с. 158];

дурість: *осел*, напр.: *Був би послом, якби не вдався ослом; Не все осли ходять на чотирьох ногах; Осел ослом; Осел ослом, хоч і золото на собі має; Осел хоч багато подорожував, та все додому ослом верта* [П-89, с. 171–177].

Висновки. Отже, для української паремійної картини світу порівняння людини з домашньою твариною як іншою живою істотою є природним і логічним процесом, що підтверджує продуктивна і частотна метафоризація. У семантиці зооморфних метафор домінує пейоративна емоційно-оцінна ознака як один із найбільш потужних експресивних способів, спрямованих на пониження статусу адресата. Негативно-оцінна зооморфна номінація пов'язана передовсім з тими рисами характеру, поведінки, інтелекту, фізичних чи психологічних особливостей, соціального статусу людини, які уподібнюють її до тварини. У структурі українських паремій назви домашніх тварин є мірилом багатьох людських чеснот: як фізичних, так і духовних, їхня метафоризація – результат багатовікового контактування індивіда зі світом фауни. Перспективу подальших досліджень убачаємо в описові метафоричної взаємодії образів хижих тварин і людини в українській паремійній картині світу.

Список використаної літератури

1. Гумбольдт фон В. Язык и философия культуры / В. фон Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1985. – 450 с.
2. Сандомирская И. И. Эмотивный компонент в значении глагола (на материале глаголов, обозначающих поведение) / И. И. Сандомирская // Человеческий фактор в языке. – М.: Наука, 1991. – С. 114–136.
3. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти) / О. О. Селіванова. – К. – Черкаси: Брама, 2004. – 275 с.
4. Левченко О. П. Принцип зооцентризму у фразеотворенні // Проблеми зіставної семантики: Зб. наук. статей. – К.: КДЛУ, 2001. – Вип. 5. – С. 206–209.
5. Крижко О. А. Етнічні символи та стереотипи в українській зоонімній терміносистемі / О. А. Крижко // Актуальні проблеми слов'янської філології: міжвузів. збірн. наук. статей. – К.: Аспект-Поліграф, 2006. – Вип. 11. – С. 62–69.
6. Кривенко Г. Л. Зоосемізи як засіб відображення зооморфної картини світу в англійській та українській мовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / Г. Л. Кривенко. – К., 2006. – 20 с.
7. Лакофф Дж. Метафори, котрими ми живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 387–415.
8. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 844 с.
9. Lakoff G. Metaphors We Live By / G. Lakoff, M. Jonson. – Chicago: CUP, 1980. – 242 p.
10. Вольф Е. М. Метафора и оценка / Е. М. Вольф // Метафора в языке и тексте / отв. ред. В. Н. Телия. – М.: Наука, 1988. – С. 52–65.
11. Телия В. Н. Типы языковых значений. Связанное значение слова в языке / В. Н. Телия. – М.: Наука, 1981. – 269 с.
12. Арутюнова Н. Д. Языковая метафора (синтаксис и лексика) / Н. Д. Арутюнова // Лингвистика и поэтика. – М.: Наука, 1979. – С. 147–173.
13. Мокиєнко В. М. В глибоць поговорки / В. М. Мокиєнко. – К.: Радянська школа, 1989. – 221 с.
14. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970–1980.
15. Войтович В. М. Українська міфологія / В. М. Войтович. – К.: Либідь, 2005. – 664 с.

16. Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2 т. – М. : Российская энциклопедия, 1997. – Т. 1. А – К. – 617 с.
17. Булашев Г. О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. Космогонічні українські народні погляди та вірування / Г. О. Булашев. – К. : Довіра, 1992. – 414 с.
18. Маковський М. М. Язык-миф-культура : Символы жизни и жизнь символов / М. М. Маковский. – М. : Б. и., 1996. – 330 с.

Список використаних джерел

П-89 – Прислів'я та приказки: Природа. Господарська діяльність людини / [упоряд. М. М. Пазяк]. – К. : Наукова думка, 1989. – 480 с.

П-90 – Прислів'я та приказки: Людина. Родинне життя. Риси характеру / [упоряд. М. М. Пазяк]. – К. : Наукова думка, 1990. – 528 с.

References

1. Humboldt, von V. (1985) *Language and Philosophy of Culture*. Moscow: Progress (in Russ.)
2. Sandomirskaya, I. I. (1991) *Emotive component within the meaning of the verb (verbs in the material, indicating the behavior)*. In *Human factor in language*. Moscow: Science. 114–136. (in Russ.)
3. Selivanova, O. O. (2004) *Essays on Ukrainian phraseology (psychocognitive and ethnocultural aspects)*. Kyiv – Cherkasy: Gate (in Ukr.)
4. Levchenko, O. P. (2001) The principle of zoocentrism in phraseology. *Problemy zistavnoyi semantyky (Problems comparable semantics) 5*, 206 – 209. (in Ukr.)
5. Kryzhko, A. A. (2006) Ethnic symbols and stereotypes in Ukrainian zoonim terminology. *Aktualni problemy slovyanskoyi filologii. (Actual problems of Slavic Studies. 11)*, 62–69. (in Ukr.)
6. Krivenko, G. L. (2006) *Zoosemizm as a means of displaying zoomorphic picture of the world in English and Ukrainian: Theses of Candidate of Philology*. 10.02.17 «Comparative-historical and typological linguistics». Kyiv (in Ukr.)
7. Lakoff, G. & Johnson, M. (1990) *Metaphors We Live By*. In *Theory metaphors*. Moscow: Progress. 387–415. (in Russ.)
8. Selivanova, A. A. (2010) *Linguistic Encyclopedia*. Poltava: Environment-K (in Ukr.)
9. Lakoff, G. & Johnson, M. (1980) *Metaphors We Live By*. Chicago: CUP
10. Volf, E. M. (1988) *Metaphor and evaluation*. In *Metaphor in language and text*. Ed. V. N. Telia. Moscow: Science. 52–65. (in Russ.)
11. Telia, V. N. (1981) *Types of linguistic meanings. Associated meaning of the word in the language*. Moscow: Science (in Russ.)
12. Arutyunova, N. D. (1979) *Language metaphor (syntax and vocabulary)*. In *Linguistics and Poetics*. Moscow: Science. 147–173. (in Russ.)
13. Mokienko, V. M. (1989) *In the depths of sayings*. Kyiv: Soviet School (in Ukr.)
14. *Ukrainian dictionary (1970-1980)*, 11 vols. / AS USSR. Institute of Linguistics; Ed. I. K. Bilodid. Kyiv: Scientific Thought (in Ukr.)
15. Voytovych, V. M. (2005) *Ukrainian mythology*. K: Lybid. (in Ukr.)
16. *Myths of the peoples of the world*. Encyclopedia (1997) Moscow: Russian Encyclopedia. T. 1. А–К. (in Russ.)
17. Bulashev, G. O. (1992) *The Ukrainian people in their legends, religious views and beliefs. Cosmogonic Ukrainian people's views and beliefs*. Kyiv: Trust (in Ukr.)
18. Makovsky, M. M. (1996) *Language-myth-culture: Symbol of life and the life symbols*. Moscow: No publishing (in Russ.)

KALKO Valentyna Volodymyrivna,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of Ukrainian linguistics and applied linguistics
Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University
e-mail: mkalko@ukr.net

METAPHORICAL INTEGRATION PET → HUMAN IN UKRAINIAN PROVERBS

Abstract. Introduction. Zoonym s form a most ancient lingual system to reflect the experience in the practical and cultural-mythological investigation of fauna as one of the meaningful part of human surroundings so that analyzing their representation in proverbs in the cognitive aspect as well as nominating phenomena in the mental processing reveals perspectives for spotting new cases in the national ethnic conscience.

Purpose. The purpose of the article is to analyze in the complex the metaphor domestic animals names in regard of the ethnical cognitive psyche structures.

Results. It has defined, that the basis of conceptualization of Wildlife is formed by naive ideas of people about animal behavior stereotypes, and also by axiological ethnoconsciousness. We believe that a metaphor proverb units primarily reflects the typical situation established in the Ukrainian consciousness, formed on the basis of experience, as their foundation is shaped motivation clear to all members of the linguistic community. The symbolism of fauna names becomes the key factor to the

determination of the metaphoric meaning of a number of proverb units. National-cultural elements of the semantics of a proverb may be expressed through images of reinterperatation, metaphorization, semantic shift of a fauna lexeme.

Originality. Words-images as key units of paremic complexes reflect the conception of the world inherent to a people, national coloring connected with humor, irony, sometimes grotesque. The same attributes are the most widely spread for its ideographic synonym *nec*, while the combinability of variable synonyms with specific attributive words may not coincide. The investigation of the combinability of variants of lexical and semantic field of fauna names makes possible the consideration of variability as a manifestation of contextual synonymy of certain syntactic constructions: words close by meaning are interchangeable and have equal meaning in some constructions and are not synonymous in others. In some constructions variation row is limited (sometimes it consists of two words), and in others is much broader.

Conclusion. Lexical and other language means convey specific for each ethnos psychological and behavioral archetypes, which in their entity reflect generalized features of the national "soul". As many researchers believe Ukrainian psychic structure is distinguished by its emotional and sensual character, sentimentality, lyricism. Basing on scientific sources one can state the "Ukrainian world" is more emotional in comparison with others. Proverbs the names of animals reflect the experience in investigating the surroundings by numerous generations through centuries, and enable to perceive the peculiarities in the national Ukrainian mentality, regarding the conceptual and lingual, as well as scientific and naïve world views, to explain the special ethnic part in the lingual interpretation of the world.

Key words: language picture of the world; proverb; metaphor; prototype; symbol; zoonym.

Надійшла до редакції 19.03.16

Прийнято до друку 14.04.16